คำนำ

"ผ้าไหม" เครื่องนุ่มห่มที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ไหมทุกเส้นถูกถักทอเป็นลายผ้าอย่างวิจิตร สวยงาม อันแสดงถึงความเป็นไทยและเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่งของประเทศสืบต่อมายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ห่วงใยความเป็นอยู่ของเกษตรกร ทรงเป็นองค์อุปถัมภกที่สำคัญยิ่งแก่วงการไหมไทย ในการเสด็จพระราชดำเนินไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจจะฉลองพระองค์ด้วยผ้าไทย เป็นที่ชื่นชมในความงดงามแบบไทยและหันมาสนใจผ้าไหมไทยมากขึ้น นอกจากนี้ทรงศึกษาและพัฒนาหม่อนไหมไทยกระจายสู่ประชาชนในประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก และยังทรงศึกษาพัฒนาและพระราชทานคุณประโยชน์ด้านหม่อนไหมต่อเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสืบมาจนปัจจุบัน

เมื่อปี ๒๕๔๕ คณะกรรมาธิการหม่อนไหมระหว่างประเทศตระหนักในพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลหลุยส์ ปาสเตอร์ แด่พระองค์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ที่ได้มีการศึกษาพัฒนาและทำคุณประโยชน์ต่อวงการหม่อนไหม ในโอกาสนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเป็นองค์ประธานในงานเลี้ยงต้อนรับคณะกรรมาธิการหม่อนไหมระหว่างประเทศอีกด้วย และเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเป็นองค์ประธานเปิดอาคารที่ทำการกรมหม่อนไหม นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณยังความปลาบปลื้มแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่กรมหม่อนไหมอย่างหาที่สุดมิได้

กรมหม่อนไหมในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาหม่อนไหมได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาพัฒนา ศึกษา วิจัย และถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รวมทั้งการอนุรักษ์ไหมไทยอันเป็นมรดกกันล้ำค่าของชาติเสมือนหนึ่งเป็นสินทรัพย์ของแผ่นดินอันเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนในชาติและชาวโลก เพื่อเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้มีความอยู่ดีกินดี มีรายได้เพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบยั่งยืนต่อไป

(นายประเสริฐ โกศัลวิตร)
อธิบดีกรมหม่อนไหม
ธันวาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

พระราชกรณียกิจด้านไหมไทย	๒
ไหมไทยสายใยแห่งความผูกพัน	๔
หม่อนไหม...ใต้ร่มพระบารมี	๑๐
เผยแพร่ไหมไทยให้ก้องโลก	๑๕
สืบสานสายใยมัดหมี่ไหมไทย	๑๘
แซ่ซ้องพระเกียรติคุณฯ	๒๒
ISC ทูลเกล้าฯถวายรางวัล Louis Pasteur	๒๕
รางวัล Louis Pasteur	๒๖
ผ้าไหมไทย...ผ้าไหมคุณภาพ	๒๙
กว่าจะเป็น...ผ้าไหมไทย	๓๓
เส้นทางสายไหมสู่ประเทศไทย	๓๘
รัตนโกสินทร์...ยุคทองแห่งการพัฒนาหม่อนไหม	๔๐
กรมหม่อนไหม...	
พระราชดำริ...ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	๔๕

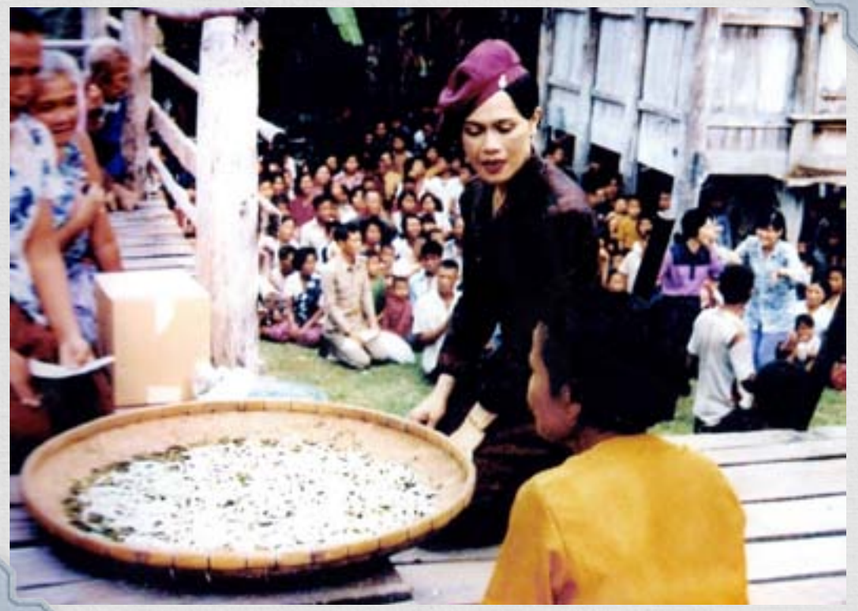

“ ...การเลี้ยงไหม นอกจากจะเป็นการเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรแล้ว ยังเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ และดีงามของชาติไทย ที่ได้สืบต่อกันมาเป็นเวลานานอีกด้วย ไม่ว่าเศรษฐกิจของประเทศจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร การพัฒนาการเลี้ยงไหมก็ต้องดำเนินต่อไป... ”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
วันที่ ๑๙ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๒

พระราชกรณียกิจด้านไหมไทย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชนิยมเรื่องการใช้ผ้าไทยมาตั้งแต่ยังทรงเป็น ม.ร.ว.สิริกิติ์ กิติยากร และความผูกพันในการใช้ผ้าไหมมัดหมี่ของพระองค์ได้ปรากฏให้ชาวไทยได้เห็นสมัยที่ยังทรงเป็นพระคู่หมั้น ด้วยการนุ่งซิ่นมัดหมี่รับเสด็จฯอยู่เสมอ ซึ่งสมัยนั้นการทอผ้าพื้นเมืองยังมิได้รับการส่งเสริมให้แพร่หลาย พระองค์ทรงใช้ผ้าไทย เช่น ผ้าไหมโคราชและผ้าไหมเชียงใหม่

ครั้นทรงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นสมเด็จพระราชินีและต่อมาได้รับพระกรุณาเฉลิมพระยศเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ วินาทีนั้นอาจกล่าวได้ว่า พระราชภารกิจของพระองค์ในฐานะพระแม่แห่งชาติได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว และยิ่งเพิ่มพูนขึ้นตามวันเวลาที่ผ่านไป

ไหมไทยสายใยแห่งความผูกพัน

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๘ ระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯเยี่ยมราษฎรตามชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้โดยเสด็จพระราชดำเนินติดตามไม่ห่างพระวรกายโดยตลอด และได้ทอดพระเนตรเห็นหญิงชาวบ้านนุ่งซิ่นไหมมัดหมี่มารับเสด็จฯทุกพื้นที่ พระองค์ทรงพอพระราชหฤทัยในความงดงามของผ้าไหมมัดหมี่หลากสีสัน หลากลวดลาย

ครั้งเมื่อเกิดอุทกภัยขึ้นในจังหวัดนครพนมในปีพุทธศักราช ๒๕๑๓ ส่งผลให้นาข้าวเสียหาย ประชาราษฎร์เกิดความทุกข์ยาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยพระองค์ได้เสด็จฯเยี่ยมราษฎรที่ประสบอุทกภัยดังกล่าว ในขณะที่เสด็จฯเยี่ยมนั้น สภาพพื้นที่ยังมีน้ำท่วมขัง ค่อนข้างชื้นแฉะ พระองค์ทรงทอดพระเนตรเห็นหญิงชาวบ้านมารับเสด็จฯ และมารับพระราชทานสิ่งของซึ่งล้วนนุ่งซิ่นไหมมัดหมี่และนั่งบนพื้นดินแฉะน้ำอยู่เช่นนั้น หากว่าความงามของผ้าไหมมัดหมี่ยังสบพระราชอัธยาศัยเป็นอย่างยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชปณิธานอันสูงส่งและแน่วแน่ที่จะทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรของพระองค์ โดยเฉพาะชาวนาชาวไร่ผู้ยากไร้ ด้วยพระราชหฤทัยที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมและมีพระราชประสงค์ที่จะอนุเคราะห์เกื้อกูลแก่พสกนิกรทั้งมวล ทั้งสองพระองค์ทรงทุ่มเทกำลังพระวรกายและพระราชทรัพย์อย่างหาผู้ใดเปรียบมิได้

“ ...ในการเสด็จฯ เยี่ยมเพื่อพระราชทานสิ่งของครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภว่า การแจกของแก่ผู้ประสบภัยจะเปรียบก็เสมือนโยนก้อนหินเล็ก ๆ ลงแม่น้ำ สักเท่าใด จึงจะเพียงพอให้เขาได้อยู่รอด น่าจะหาอะไรให้เขาทำเพื่อมีรายได้สม่ำเสมอต่อไป สมเด็จฯ จึงทรงตระหนักในพระราชหฤทัยทันทีว่า คนเหล่านี้แม้ท่าทางจะยากจน แต่ก็ใส่ผ้ามัดหมี่กันหมด จึงควรจะส่งเสริมให้ทำงานฝีมือที่เขาคุ้นเคย คือ การทอผ้าไหมมัดหมี่ไว้เป็นอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว ในยามเกิดภัยแห้งแล้งหรือน้ำท่วมนาล่ม ดำนาไม่ได้ผล... ”

ที่มา : หนังสือมัดหมี่ไหมไทย..สายใยชนบท โดย ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมิได้เพียงแต่เสด็จฯไปเพื่อทรงเยี่ยมเยียนไต่ถามทุกข์สุขแล้วเลยผ่าน หากทรงทอดพระเนตรประชาชนที่มาคอยเฝ้าอยู่นั้นอย่างเอาพระทัยใส่ ยิ่งเวลาที่ทรงหยุดมีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรผู้ใด จะทรงไต่ถามถึงการทำมาหากินความเป็นอยู่ในครอบครัวอย่างละเอียด ทรงครุ่นคิดและกังวลพระทัยเสมอว่า ราษฎรที่ทรงพบนั้นมีความลำบาก ขาดแคลนที่ดินทำกิน ที่สำคัญคนเหล่านี้ยึดเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักซึ่งต้องพึ่งพาดินฟ้าอากาศที่ไม่แน่นอน

ผู้หญิงที่มาเฝ้ารับเสด็จฯส่วนมากเป็นคนเฒ่าคนแก่ ทำให้ทรงทราบว่าทุกบ้านในภูมิภาคนั้นปลูกหม่อน เลี้ยงไหมและทอผ้าไหมใช้ภายในครัวเรือน หญิงใช้ซิ่นไหมมัดหมี่ ชายใช้ผ้าขาวม้าไหมเคียนพุงจึงมีการทอผ้าไหมเหล่านี้ไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งต้องใช้ความประณีตและใช้เวลามาก

พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริว่าน่าหาอาชีพเสริมให้ชาวบ้านเหล่านี้เพื่อให้มีรายได้สม่ำเสมอตลอดไป ทรงตระหนักในพระราชหฤทัยว่าราษฎรเหล่านี้ แม้จะยากจนแต่ก็ใส่ผ้าไหมมัดหมี่กันทุกคน จึงควรส่งเสริมในงานหัตถกรรมที่เขาคุ้นเคยคือการทอผ้าไหมมัดหมี่นั่นเอง

"...เห็นชาวบ้านที่มาเฝ้ารับเสด็จฯ โดยเฉพาะผู้หญิงใส่ผ้าซิ่นสวยงาม แม้จะดูเก่าคร่ำคร่า แต่ฝีมือที่ทอ แบบที่ทอละเอียดงดงามมาก เป็นศิลปะที่งดงามของพื้นบ้าน ข้าพเจ้าจึงมีความคิดขึ้นมาว่า ทำไมเราไม่ขอให้เขาทอผ้ามัดหมี่ลายต่างๆ ที่เขาใส่ ทำไมไม่ใช้ความงดงามของผ้ามัดหมี่ ที่ชาวบ้านใส่มานั่งเฝ้าอยู่กับพื้นให้เป็นประโยชน์..."

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
วันที่ ๑๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

การส่งเสริมการทอผ้าไหมมัดหมี่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ ชาวบ้านทำกันได้โดยไม่ต้องมีครูไปสอนหรือฝึกอบรมเลยแม้แต่น้อย เนื่องจากเป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพชนและทำกันอยู่เป็นประจำ ทุกครัวเรือนรู้จักการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการทอผ้าไหมใช้กันเอง เพื่อสวมใส่ในวันสำคัญ เช่น งานแต่งงาน และงานบุญอื่นๆ ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านทอผ้าไหมมากขึ้นจนพอที่จะนำออกจำหน่ายเป็นรายได้จึงไม่ใช่เรื่องยากเท่าใดนัก

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงสนพระทัยการอาชีพของสตรีในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทรงเห็นว่าแต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรมดั้งเดิมอันดีงามที่สตรียังรักษาไว้อยู่ ดังเช่นการทอผ้ามัดหมี่ในครัวเรือน ซึ่งสามารถยึดเป็นอาชีพเสริมช่วยครอบครัวได้ พระราชดำริในการสร้างงานให้ราษฎรทำโดยใช้แรงงานเบาๆ อยู่ในบ้านนั้น ได้รับความสนใจและขยายขึ้นเป็นพระราชกรณียกิจด้านสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรทั่วทุกภาค

หม่อนไหม...ใต้ร่มพระบารมี

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๙ พระองค์ทรงริเริ่มก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ เพื่อส่งเสริมการหารายได้ การจัดหาอาชีพพิเศษให้แก่พสกนิกรที่เป็นชาวไร่ชาวนา ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยให้ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือนและเกษตรกรรมพร้อมกัน พระองค์ท่านเห็นว่าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมมีความเป็นเอกลักษณ์ของไทยเฉพาะตัว และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์สนับสนุนจัดตั้งมูลนิธิเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ใช้หัตถกรรมฝีมือเพื่อเพิ่มรายได้

"...สังเกตเห็นว่าแววตาเขาทั้งหลายมีความหวังว่าเขามีงานทำ เป็นงานที่เขาคุ้นเคย และถนัด บางคนก็ทอผ้าฝ้ายใช้ แต่ทอผ้าไหมไว้สำหรับใส่ไปทำบุญที่วัด ต่อมาเขาก็ทอให้ข้าพเจ้าเสมอ ข้าพเจ้าก็นำมาตัดเสื้อใส่ จากนั้นก็มีผู้อาสาทอผ้ามากขึ้น จึงได้โอกาสตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพขึ้น..."

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
วันที่ ๑๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗

แต่เดิมการรับซื้อผ้าไหมและพระราชทานอุปกรณ์ทอผ้า ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เมื่อมีมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพแล้ว ได้มีผู้บริจาคโดยเสด็จฯพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิอยู่ตลอดเวลา เงินพระราชทานผู้ทอผ้าไหมจึงเป็นเงินจากมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ นับเป็นการพระราชทานโอกาสให้คนที่อยู่สุขสบายได้มีส่วนช่วยเหลือแบ่งปันแก่คนยากคนจน ส่วนการดำเนินงานต่างๆในการสนับสนุนและส่งเสริมผ้าไหมมัดหมี่ยังคงเป็นเช่นเดิม

การรับซื้อผ้าไหมมัดหมี่จากชาวบ้านนั้น คณะทำงานได้ทำการจัดซื้อและบันทึกที่อยู่ของผู้ทอผืนสวยเป็นพิเศษเอาไว้ด้วย เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างของสีสันและลายผ้าที่อาจให้ทอต่อไป พระองค์ยังทรงโปรดให้เก็บลายผ้าไหมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้จะทรงตรวจคุณภาพผ้าไหม ทรงโปรดให้เก็บลายผ้าไหมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ จะทรงงตรวจคุณภาพผ้าไหมขณะที่ไปรับซื้อ และยังพระราชทานคำแนะนำให้ชาวบ้านขยายฟืมทอผ้าเพื่อเพิ่มหน้ากว้างของผ้าตามมาตรฐานและทอได้ติดต่อกันยาวขึ้น แทนที่จะทอยาวเพียงถุงเดียวหรือสองถุง ส่วนด้านคุณภาพนั้นพระราชทานคำแนะนำให้ทอให้แน่น เนื้อผ้าที่เรียบเนียน และให้ระมัดระวังเรื่องการย้อมสีด้วย ขอให้สีเสมอกัน และใช้สีที่มีคุณภาพ สำหรับเส้นไหมที่ใช้ทอ โปรดให้ใช้ไหมพันธุ์พื้นบ้านทอทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง โดยมีพระราชดำริว่าเส้นไหมพันธุ์พื้นเมืองนั้น มีลักษณะเงาเหลือบ เป็นประกายงดงามในตัวอยู่แล้ว

“ ...ทุกคนจึงได้ประจักษ์ในความเพียรพยายามของผู้ทอ
ตลอดจนตื่นตาตื่นใจกับความงามของผ้าแต่ละผืน
ที่แสดงออกถึงคุณค่าของชาวนา ชาวไร่ไทย ว่านอกจากจะปลูกข้าว
ด้วยความเหนื่อยยากให้เราได้บริโภคกันแล้ว
ยังมีฝีมือในการสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยอดเยี่ยมอีกด้วย... ”

พระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘

พยแพร่ไหมไทยให้ก้องโลก

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดฉลองพระองค์ด้วยผ้าไทย โดยเฉพาะผ้าไหมไทยซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จากมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ และทรงเผยแพร่ผ้าไหมไทยไปสู่แฟชั่นโลกทุกครั้งที่เสด็จต่างประเทศ พระองค์ท่านจะทรงโปรดที่จะนำผลิตภัณฑ์จากมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพไปแสดง เพื่อเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงผ้าไหมไทยเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่พระองค์ท่านทรงนำไปแสดงจนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของชาวโลกว่าเป็นผ้าที่ทำจากใยธรรมชาติชนิดหนึ่งที่มีความสวยงามและมีเสน่ห์ในตัว

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเผยแพร่การใช้ผ้าไหมทอพื้นเมือง โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ที่ทรงเป็นผู้นำการใช้ในทุกโอกาส ทั้งโปรดให้ข้าราชบริพารใช้ด้วย เพื่อร่วมกันช่วยเหลือราษฎรให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ในส่วนพระองค์จะทรงโปรดใช้ผ้าไหมมัดหมี่สำหรับทำฉลองพระองค์ และการเสด็จพระราชดำเนินประกอบพระราชกรณียกิจต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ช่างฉลองพระองค์ได้ออกแบบฉลองพระองค์อย่างสวยงามเหมาะแก่กาลเทศะ

ทรงเป็นผู้นำการแต่งกายชุดไทยพระราชนิยมในโอกาสต่างๆ เสมอมา จึงทำให้ประชาชนต่างตามเสด็จใช้ชุดไทยพระราชนิยมกันแพร่หลายยิ่งขึ้น

ในยามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับคำกราบบังคมทูลเชิญให้เสด็จฯไปเยือนประเทศต่างๆทั้งในเอเชีย ยุโรป และอเมริกา เพื่อเจริญพระราชไมตรี ตลอดจนสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ อันจะเป็นผลทำให้ทั่วโลกรู้จักประเทศไทยดีขึ้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงเตรียมฉลองพระองค์ด้วยผ้าไหมทั้งแบบไทย

และสากล ซึ่งเหมาะสมและงดงามตามสมัยนิยม ทรงกำหนดชุดไทยพระราชนิยมในโอกาสต่างๆไว้หลายชุด ใช้ผ้าไหม ผ้าฝ้าย และผ้ายกทั้งสิ้น

การเสด็จพระราชดำเนินไปเจริญพระราชไมตรีครั้งนั้นได้เป็นเครื่องชูพระเกียรติให้ปรากฏในนานาอารยะประเทศ ในการที่ทรงแต่งพระองค์ให้งามเป็นเลิศ จนบรรดาผู้เชี่ยวชาญการออกแบบเครื่องแต่งกายสตรีทั้งหลาย เป็นต้นว่า ฝรั่งเศสและอิตาลี มีมติถวายสดุดียกย่องพระเกียรติว่า ทรงเป็นสตรีที่แต่งกายได้ยอดเยี่ยมที่สุดในรอบปี ซึ่งนอกจากเป็นการนำเกียรติยศสู่ราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังมีผลทำให้ชาวต่างประเทศเริ่มหันมาสนใจผ้าไหมไทย และนำไปออกแบบตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าแบบยุโรปมากขึ้น

ด้านต่างประเทศ นอกจากข้าราชบริพารและคนไทยทั่วไปจะโดยเสด็จฯ พระราชนิยมใช้ผ้าไหมมัดหมี่แล้ว นางTakako Kanomi สตรีชาวญี่ปุ่นเห็นว่าผ้าไหมมัดหมี่เหมาะสำหรับทำเป็นกิโมโน จึงได้นำผ้าไหมมัดหมี่ชิ้นที่พอใจไปตัดเป็นกิโมโน และต่อมาได้ติดต่อขอให้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพนำเสื้อจากผ้าไหมมัดหมี่ไปแสดงที่ประเทศญี่ปุ่น ปรากฏว่ามีผู้สนใจจำนวนมาก หลังจากนั้นทางประเทศญี่ปุ่นได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนิน พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯรับเชิญเสด็จฯ โดยมีสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี โดยเสด็จฯไปด้วย และยังโปรดเกล้าฯให้จัดนิทรรศการผ้าไหมมัดหมี่ ทั้งการจัดจำหน่ายและแสดงแบบเสื้อ ซึ่งได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดียิ่ง

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกานั้น พระองค์ทรงมีพระราชวิริยะอุตสาหะเสด็จฯไปทรงเผยแพร่ด้วยพระองค์เช่นกัน โดยเสด็จฯยังหลายมลรัฐ ทำให้ชาวอเมริกาตื่นเต้นสนใจความงามอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผ้าไหมมัดหมี่ไทยเป็นอย่างมาก

ศิลปหัตถกรรมอันล้ำค่าจากฝีมือของชาวไร่ชาวนาผู้ผลิตอาหารเลี้ยงคนทั้งชาติ ได้ไปอวดโฉมให้ชาวโลกประจักษ์ว่า คนไทยนั้นไม่เพียงแต่ทำให้ชาวโลกได้อิ่มท้องจากอาหารที่ผลิตส่งไปขายเท่านั้น หากยังสามารถทำให้คนทั้งหลายอิ่มเอมศิลปะที่ได้บรรจงสร้างสรรค์ขึ้นมา และผลงานเหล่านี้คงไม่มีโอกาสได้ปรากฏแก่สายตาชาวโลก หากไม่ใช่เพราะสายพระเนตรอันยาวไกล และน้ำพระทัยอันล้ำเลิศของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ องค์พระแม่เจ้าของพวกเราชาวไทย

สืบสานสายใยมัดหมี่ไหมไทย

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงตั้งโครงการสนับสนุนการทอผ้าไหมขึ้น เพื่อช่วยสนับสนุนให้ราษฎรได้รู้จักปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมในปริมาณมากกว่าเดิม จากที่ทอไว้ใช้เองในแต่ละครัวเรือน ตลอดจนแนะนำด้านคุณภาพของผ้าไหมด้วย โดยมีพระราชดำริว่า เมื่อคุณภาพเข้าขั้นมาตรฐานและมีการผลิตได้จำนวนสม่ำเสมอแล้ว จึงดำเนินการให้เป็นสินค้าส่งจำหน่ายยังต่างประเทศต่อไป

ทางภาคใต้ ทรงเห็นว่าหลังจากการประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ การทำนาหรือกรีดยางแล้ว ราษฎรยังมีเวลาว่างอยู่บ้าง น่าจะรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเสริมเป็นการเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น จึงทรงมีพระราชดำริให้ราษฎรเรียนทอผ้า โดยพระราชทานอุปกรณ์ต่างๆและครูไปทำการฝึกสอน มีการอบรมย้อมสีย้อมทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม ทรงพระราชทานทั้งค่ากินอยู่และเงินเดือน ในบางตำบลยังมีการส่งเสริมให้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้าไหมเกลี้ยงสีธรรมชาติด้วย

ส่วนภาคเหนือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชดำริว่า ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งผ้าไหมมานานแล้ว จึงโปรดให้หาเส้นไหมไทยส่งไปให้ทอ เพราะชาวเชียงใหม่ไม่นิยมปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ได้แต่ซื้อจากที่อื่น ในครั้งแรกนั้นใช้ไหมพันธุ์ต่างประเทศเป็นเส้นยืน และไหมไทยพันธุ์พื้นเมืองเป็นเส้นพุ่ง ต่อมาส่งครูจากภาคอีสานไปสอนฟอกไหมและสาวไหม จึงทอด้วยไหมไทยพันธุ์พื้นเมืองทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง นอกจากนี้ยังสอนทอจกและผ้ายกทั้งอย่างง่าย ยกดอกพิกุล และยกจกทั้งตัว ซึ่งทำได้ดีไม่แพ้ผู้ทอผ้ามืออาชีพที่มีความชำนาญ เมื่อฝึกการทอผ้าได้ผลสำเร็จ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงฝึกทอผ้าขึ้น และทรงพระราชทานชื่อว่า “โรงฝึกทอผ้าพระราชทาน”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าพระวิริยะอุตสาหะของพระองค์เพื่อแก้ปัญหาปากท้องของปวงชนชาวไทยนั้นมีมากมายเกินคณานับ และนอกจากการจัดตั้งการฝึกอบรมต่างๆที่เกิดขึ้นทั่วทุกภูมิภาคของไทยแล้ว โดยเฉพาะภาคอีสาน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ราชเลขานุการในพระองค์และนางสนองพระโอษฐ์ ออกไปติดต่อรับซื้อผ้าไหมมัดหมี่จากชาวบ้านจนถึงบ้านของเขาตามจังหวัดต่างๆ

แรกเริ่มชาวบ้านไม่ยอมจำหน่ายด้วยความอายที่เป็นผ้าของบ้านนอก คิดว่าไม่สวยหรือไม่งามแต่ประการใด ท่านราชเลขานุการฯ ต้องชี้แจงพระราชประสงค์อยู่นานจึงเข้าใจ พระองค์มีรับสั่งให้ราคาคุ้มค่าแรงและขอให้ถือว่าเป็นการให้เหมือนกับ “แม่ให้ลูก” ราคาจึงอาจสูงกว่าราคาแท้จริงของผ้าอยู่บ้าง

การที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมการทอผ้าไหมลวดลายพื้นบ้านโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็เท่ากับทรงเชิดชูภูมิปัญญาที่น่าภูมิใจของพสกนิกร ทรงโปรดเกล้าฯให้เจ้าหน้าที่ศิลปาชีพได้รณรงค์กระตุ้นให้ชาวบ้านได้ค้นหาลวดลายเก่าๆมาเป็นแม่บทในการทอผ้า

ดังจะกล่าวได้ว่าการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพสำคัญหนึ่งที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิของพระองค์ท่านในพื้นที่ชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกษตรกรได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาการผลิตหม่อนไหม เพื่อผลิตเส้นไหมสาวมือ และขายให้กับมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ทั้งนี้เป็นเพราะพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีพระราชดำริแก่ผู้ประกอบอาชีพไหมไทย ทั้งด้านปรับปรุงคุณภาพเส้นไหม การย้อมสี การออกแบบลวดลาย ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชดำริในการดำเนินการส่งเสริมอาชีพการผลิตไหมไทยอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง รวมทั้งด้านการตลาดผ้าไหมไทยและผลิตภัณฑ์ไหมไทยเป็นอย่างดียิ่ง

ซ่ซ้องพระเกียรติคุณฯ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีน้ำพระทัยเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ให้แก่ประชาชนชาวไทยทั้งมวลอยู่เสมอมิได้ขาด โดยเฉพาะกับผู้ขัดสนยากไร้ในท้องถิ่นชนบท ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงทุ่มเทอุทิศทุกสิ่งทุกอย่าง โดยไม่คำนึงถึงพระองค์เลยแม้แต่น้อย ไม่ว่าจะเป็นกำลังพระวรกายหรือกำลังทรัพย์ ทรงร่วมมือกับองค์การสังคมสงเคราะห์และองค์การกุศลต่างๆ ทรงพยายามทุกวิถีทางที่จะยกฐานะของสตรีให้สูงขึ้นอยู่เสมอ โดยพระองค์ได้จัดโครงการให้การศึกษาและฝึกอบรมสตรีให้บังเกิดความรู้ความสามารถที่จะยกระดับเศรษฐกิจกับสวัสดิการทางสังคมให้สูงขึ้น ซึ่งในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมความนิยมในศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติเพื่อสืบสานมรดกตกทอดสู่คนรุ่นหลัง

พระองค์ทรงพระราชทานจัดตั้ง "มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ" และทรงพระกรุณารับเป็นองค์ประธานมูลนิธิเพื่อทรงฟื้นฟูรักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของชาติ การรักษาเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น การปรับปรุงทักษะและความชำนาญของประชาชนในงานศิลปะแต่ละสาขา การออกแบบงานศิลปกรรม เพื่อให้มีผลิตภัณฑ์ที่สามารถรองรับความต้องการใช้งานได้ในปัจจุบันตามความนิยมของตลาด การจัดจำหน่ายการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นงานเชิงช่างฝีมือให้เป็นที่รู้จักและนิยมทั้งในและต่างประเทศ

พระอัจฉริยะภาพทางศิลปะศาสตร์ซึ่งควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเกษตรและป่าไม้กับการพัฒนาอาชีพของประชาชนที่เหมาะสมกับความสามารถและสภาพท้องถิ่นของเขา ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมในครัวเรือนขึ้นในชนบท เป็นการช่วยดูดซับแรงงานให้ไม่ต้องเดินทางเข้าไปแสวงหางานทำในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นเหตุของการอพยพย้ายของพลเมืองเข้าไปแออัดตามแหล่งอุตสาหกรรม

การที่ทรงจัดให้มีการอบรมศึกษาในวิชาชีพและก่อเกิดอุตสาหกรรมในครัวเรือนขึ้น จึงเท่ากับเป็นการสร้างงานขึ้นในชนบทอย่างเป็นลูกโซ่ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด นับว่าเป็นหนทางแก้ปัญหาการกระจายรายได้ พร้อมทั้งอนุรักษ์ศิลปกรรมของท้องถิ่นที่ใกล้สูญหายไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

SC ทูลเกล้าฯถวายรางวัล Louis Pasteur

คณะกรรมาธิการหม่อนไหมระหว่างประเทศ (International Sericultural Commission : ISC) เป็นองค์กรเกี่ยวกับการพัฒนาหม่อนไหมระดับโลก มีสำนักงานอยู่ที่ เมืองลีออง ประเทศฝรั่งเศส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลด้านการศึกษา ทดสอบ วิจัย และพัฒนาด้านการผลิตและการตลาดหม่อนไหม และผลิตภัณฑ์หม่อนไหม นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางในการประสานงานและแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลในด้านหม่อนไหม รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานข้อมูลด้านหม่อนไหมระหว่างประเทศสมาชิก

ทางคณะกรรมาธิการหม่อนไหมระหว่างประเทศ ได้ตระหนักอย่างลึกซึ้งว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อวงการหม่อนไหมไทย ซึ่งที่ผ่านมาได้ทรงส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ตลอดจนส่งเสริมการทอผ้าไหมลายต่างๆ รวมถึงพระองค์ทรงเป็นผู้นำเสนอเอกลักษณ์ของผ้าไหมไทย โดยฉลองพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถล้วนผลิตมาจากผ้าไหมทั้งสิ้น ทางคณะกรรมาธิการหม่อนไหมระหว่างประเทศ จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทูลเกล้าฯถวายรางวัล หลุยส์ ปาสเตอร์ แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ เพื่อระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณต่อการอนุรักษ์อาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของไทย จนทำให้ผ้าไหมไทยมีชื่อเสียงไปทั่วโลก

International Sericultural Commission

รางวัล Louis Pasteur

รางวัล LOUIS PASTEUR เป็นรางวัลที่จัดตั้งขึ้นโดยคณะกรรมาธิการหม่อนไหมระหว่างประเทศ รางวัลดังกล่าวจะมอบให้แก่นักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการ นักวิจัย และบุคคลที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย พัฒนาหม่อนไหมทั้งทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์ และการตลาด

โดยมุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ต่อวงการหม่อนไหมทั่วโลก ทั้งในส่วนของการเพิ่มผลผลิตไหม พัฒนาด้านเทคโนโลยี เพื่อถ่ายทอดไปสู่การผลิตหม่อนไหมแผนใหม่ ตลอดจนการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องในเชิงเศรษฐศาสตร์ของการผลิตหม่อนไหม

บุคคลที่จะมีคุณสมบัติเพื่อการพิจารณารับรางวัล LOUIS PASTEUR จะต้องเป็นบุคคลที่ได้มีการศึกษาพัฒนา และทำคุณประโยชน์ต่อวงการหม่อนไหม ไปสู่ประเทศต่างๆทั่วโลก ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี การพิจารณารางวัล LOUIS PASTEUR รางวัลจะเป็นเหรียญเกียรติคุณพร้อมใบประกาศเกียรติคุณ (medal and diploma)

ที่มาของรางวัล LOUIS PASTEUR มีความเกี่ยวข้องกับนักวิทยาศาสตร์ชื่อก้องโลกคือ LOUIS PASTEUR กับวงการหม่อนไหมของโลก คือระหว่างปี พุทธศักราช ๒๓๘๘ ประเทศในแถบยุโรป โดยเฉพาะอิตาลี และฝรั่งเศส อุสาหกรรมไหมประสบปัญหารุนแรงมาก เนื่องจากมีการเกิดโรคระบาดชนิดหนึ่ง คือ โรคเพบริน เป็นโรคที่สามารถติดต่อและแพร่กระจายไปกับไข่ไหมได้ ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมในขณะนั้นประสบปัญหาเลี้ยงไหมไม่ได้ หนอนไหมจะเกิดอาการของโรค และไหมก็จะตาย ส่งผลให้เกษตรกรต้องหยุดการเลี้ยงไหม รัฐบาลของอิตาลีและฝรั่งเศสได้พยายามให้นักวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ได้ทำการศึกษาวิจัยอย่างเร่งด่วนถึงสาเหตุของการเกิดโรค

LOUIS PASTEUR เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย จนในปีพุทธศักราช ๒๔๐๘-๒๔๑๓ ได้พบเชื้อสาเหตุของโรคดังกล่าว คือเชื้อโปรโตซัวชนิดหนึ่ง พร้อมทั้งมีการศึกษาวิธีการป้องกันกำจัดโรคเพบรินขึ้น โดยใช้เทคนิคในการตรวจโรคกับเซลล์ของไข่ไหม เพื่อให้ไข่ไหมที่ผลิตขึ้นเป็นไข่ไหมที่ปลอดโรค ซึ่งเป็นวิธีการที่จะป้องกันกำจัดโรคเพบรินได้สมบูรณ์ที่สุด พร้อมทั้งให้มีการออกใบรับประกันจากศูนย์การผลิตว่าเป็นไข่ไหมที่ผ่านการตรวจเชื้อว่าปลอดโรค ซึ่งเทคนิคดังกล่าวเป็นเทคนิคที่สำคัญยิ่งต่อประเทศที่มีการผลิตหม่อนไหม และยังยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการสร้างระบบความปลอดภัยต่ออุตสาหกรรมไหมทั่วโลก

ผ้าไหมไทย...ผ้าไหมคุณภาพ

เครื่องหมายรับรองสัญลักษณ์ตรานกยูงพระราชทาน

"การผลิตผ้าไหมไทยที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ผ้าไหมไทยมีความเป็นเอกลักษณ์จนมีชื่อเสียงในด้านความสวยงามเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก" ซึ่งประโยคนี้เป็นความจริงในสายตาชาวโลกมายาวนาน จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาชาวต่างชาติ

ด้วยความที่ไหมไทยมีความสวยงาม มีเอกลักษณ์และคุณภาพ ทำให้ไหมไทยมีคุณค่าโดดเด่น จนได้รับฉายาว่าเป็นราชินีแห่งเส้นใย เพื่อสนองพระราชปณิธานในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ได้ทรงอนุรักษ์และส่งเสริมไหมไทย ประชาชนชาวไทยจึงได้สนับสนุนไหมไทยให้ได้รับการยอมรับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมโลก โดยการใช้เครื่องหมายตราสัญลักษณ์นกยูงพระราชทานสำหรับเป็นเครื่องหมายรับรองมาตรฐานไหมไทย

Royal Thai Silk : Gold Peacock

Royal Thai Silk : ตรานกยูงพระราชทานสีทอง

เป็นผ้าไหมที่ผลิตโดยใช้เส้นไหมและวัตถุดิบ ตลอดจนกระบวนการผลิตที่เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมของไทยอย่างแท้จริงดังนี้

- ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเป็นทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน
- เส้นไหมต้องสาวด้วยมือผ่านพวงสาวลงภาชนะ
- ทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ
- ย้อมด้วยสีธรรมชาติหรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- ต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

Classic Thai Silk : Silver Peacock

Classic Thai Silk : ตรานกยูงพระราชทานสีเงิน

เป็นผ้าไหมที่ผลิตขึ้นโดยยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับการประยุกต์ใช้เครื่องมือและกระบวนการผลิตในบางขั้นตอนดังนี้

-ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือพันธุ์ไทยปรับปรุงเป็นเส้นพุ่งและหรือเส้นยืน

-เส้นไหมต้องสาวด้วยมือหรือสาวด้วยอุปกรณ์ที่ใช้มอเตอร์ขับเคลื่อนไม่เกิน 5 แรงม้า

-ทอด้วยกี่ทอมือชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือหรือกี่กระตุกก็ได้

-ต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

Thai Silk : Blue Peacock

Thai Silk : ตรานกยูงพระราชทานสีน้ำเงิน

เป็นผ้าไหมชนิดที่ผลิตด้วยภูมิปัญญาของไทยแบบประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิตเข้ากับสมัยนิยมและเชิงธุรกิจ ดังนี้

- ใช้เส้นไหมแท้เป็นเส้นพุ่งและเส้นยืน
- ย้อมด้วยสีธรรมชาติหรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- ทอด้วยกี่แบบใดก็ได้
- ต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

Thai Silk Blend : Green Peacock

Thai Silk Blend : ตรานกยูงพระราชทานสีเขียว

เป็นผ้าไหมที่ผลิตด้วยกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาไทยในด้านลวดลายและสีสันระหว่างเส้นใยไหมแท้กับเส้นใยอื่นที่มาจากธรรมชาติหรือเส้นใยสังเคราะห์รูปแบบต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การใช้งานหรือตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนี้

- ใช้เส้นไหมแท้เป็นส่วนประกอบหลักมีเส้นใยอื่นเป็นส่วนประกอบรอง
- ต้องระบุส่วนประกอบของเส้นใยอื่นให้ชัดเจน
- ทอด้วยกี่แบบใดก็ได้
- ย้อมด้วยสีธรรมชาติหรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- ต้องผลิตในประเทศไทยเท่านั้น

กว่าจะเป็น...ผ้าไหมไทย

ไหมเป็นสิ่งล้ำค่ามากกว่าสิ่งทออื่นจนได้รับสมญานามว่า "ราชินีแห่งเส้นใย" กระบวนการผลิตผ้าไหมเพื่อให้ได้คุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดนั้น จำเป็นต้องอาศัยฝีมือความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกันอย่างมาก เพื่อผลิตเส้นไหมที่มีคุณภาพดีเยี่ยม กระบวนการดังกล่าวเริ่มตั้งแต่ ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหม ย้อมเส้นไหม จนถึงการทอที่รังสรรค์ผืนผ้าไหมให้เป็นที่ต้องตาต้องใจผู้พบเห็น

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตไหมและผลิตภัณฑ์ไหมที่มีคุณภาพดีและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลก โดยเฉพาะผ้าไหมไทยซึ่งจัดว่าเป็นอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่นำชื่อเสียงมาสู่ประเทศ ทั้งยังเป็นที่ยอมรับและได้ความนิยมอย่างสูงจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ ด้วยผ้าไหมไทยนั้นมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น สวยงาม ประณีต นุ่มเนียน มีความเลื่อมเป็นมันเหลือบแสงเงา มีลวดลายและสีสันที่โดดเด่นเป็นพิเศษ ต่างจากผ้าไหมประเทศอื่น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าไหม จึงโปรดให้ราษฎรในโครงการศิลปาชีพใช้เส้นไหมพื้นเมืองในการทอผ้าไหมด้วยเหตุผลสองประการ คือ

๑.การใช้เส้นไหมพื้นเมืองในการทอทำให้ผ้าไหมไทยมีความเป็นเอกลักษณ์ คือ ผืนผ้าจะมีความเป็นเงาเลื่อมมัน เป็นปุ่มปม ย้อมสีติดดี มีความยืดหยุ่น ความต้องการผ้าที่เป็นปุ่มปมมากหรือน้อยก็สามารถ

เลือกใช้เส้นไหมที่มีความเหมาะสมได้ คือผ้าไหมที่ต้องการมีปุ่มปมมาก ให้ใช้เส้นไหมสามหรือไหมลีบ (เส้นไหมที่สาวได้จากเปลือกรังไหมชั้นนอก) แต่ถ้าต้องการผ้าไหมไทยที่มีปุ่มปมไม่มากนัก ให้ใช้เส้นไหมหนึ่งหรือเส้นไหมน้อย (เส้นไหมที่สาวจากเปลือกรังไหมชั้นใน)

๒.ไหมพันธุ์ไทยพื้นเมือง เป็นพันธุ์ไหมที่มีความแข็งแรงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับไหมพันธุ์ลูกผสม เกษตรกรเลี้ยงไหมได้ง่ายเพราะเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ เกษตรกรสามารถที่จะทำการผลิตไหมที่เป็นหัตถกรรมแบบครบวงจร คือปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ย้อมสีไหม และทอผ้าไหม การที่ทรงส่งเสริมให้ใช้พันธุ์ไหมพื้นเมืองนับว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการผลิตไหมไทย จึงโปรดเกล้าฯ ให้แนะนำเกษตรกรให้ใช้เส้นไหมไทยพื้นเมืองในการทอผ้า

การผลิตสินค้าไหมหัตถกรรมมีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน ประกอบด้วยหลายขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหม การฟอก ย้อม การทอ ตลอดจนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งในขั้นตอนเหล่านี้ต้องใช้ความสามารถ และความชำนาญที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ผลิตอาจจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด หรือเพียงบางขั้นตอนเท่านั้น

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ทำอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพรองจากการทำนา ส่วนใหญ่เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านซึ่งเป็นพันธุ์ดั้งเดิมที่สามารถเลี้ยงได้ตลอดปี มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อม ให้ผลผลิตรังไหมสีเหลือง

การสาวไหม

รังไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านสีเหลืองที่เกษตรกรผลิตได้ จะถูกนำมาสาวด้วยมือเพื่อผลิตเป็นเส้นไหมโดยใช้เครื่องสาวไหมแบบง่ายๆ ที่ทำขึ้นโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นเส้นไหมที่ผลิตจึงมีเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่

การฟอกย้อมสีไหม

ผ้าไหมไทยดั้งเดิมนั้นเกษตรกรจะฟอกย้อมโดยสีธรรมชาติที่ได้จากการสกัดจากพืชในแต่ละท้องถิ่น สีต่างๆสามารถผลิตได้โดยการนำพืชชนิดต่างๆ มาผ่านกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ในปัจจุบันมีการใช้สีเคมีในการฟอกย้อมสีไหมมากขึ้น แต่การใช้สีเคมีสำหรับไหมเลือกชนิดของสีเคมีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การทอผ้าไหม

กระบวนการทอผ้าไหมเป็นกระบวนการผลิตที่สำคัญที่สุดกระบวนการหนึ่งในการผลิตผ้าไหม ผ้าไหมไทยมีความแตกต่างจากไหมที่ผลิตจากทั่วโลก เนื่องจากการผลิตไหมไทยเป็นวิธีการที่ละเอียดอ่อนต้องอาศัยประสบการณ์ ทักษะ และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา การทอผ้าไหมเริ่มจากการทอของอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่มีขนาดเล็กในประเทศไทย การทอผ้าไหมส่วนใหญ่ทอด้วยกี่มือทั้งกี่ทอพื้นเมืองและกี่กระตุก วิธีการและเทคนิคการทอผ้าไหมในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเพณีวัฒนธรรม และองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงทำให้ประเทศไทยมีความโดดเด่น และมีชื่อเสียงมากในด้านผ้าไหมทอมือ

ผ้าไหมไทยมีความโดดเด่นในเนื้อผ้าและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ทำให้ผ้าไหมไทยมีชื่อเสียงในเรื่องของความสวยงามที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องจากทำด้วยฝีมือที่ประณีต มีความนุ่มนวล ความแวววาว สีสันดึงดูดใจลูกค้า และมีลวดลายที่เป็นลวดลายศิลปะ ทำให้ไหมไทยแตกต่างจากไหมทั่วโลก

ในบรรดาผ้าไหมที่เป็นสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ที่จำหน่ายในตลาดมีหลายรูปแบบทั้งในรูปแบบผ้าไหม ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ของที่ระลึก ของชำร่วย ของตกแต่งบ้าน เป็นต้น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเหล่านี้ได้จากการใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น สร้างสรรค์จากความรักและผูกพันของผู้ผลิตในแต่ละรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นผลผลิตที่ออกมาจึงสะท้อนถึงแหล่งผลิต การออกแบบ ลวดลาย สีสัน แม้กระทั่งวิธีการทอมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับพื้นที่ผลิต

สันทางสายไหมสู่ประเทศไทย

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สันนิษฐานว่าเริ่มต้นในประเทศจีน เมื่อประมาณ ๔,๗๐๐ ปีมาแล้ว ผ่านเส้นทางความยาวมากกว่า ๑๐,๐๐๐ กิโลเมตร เป็นเส้นทางแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการค้าระหว่างประเทศจีนและประเทศในเอเชียกลางซึ่งรู้จักกันในนาม "เส้นทางสายไหม" (Silk Road) ซึ่งได้ชื่อมาจากสินค้าไหมอันเป็นสินค้าสำคัญของเส้นทางสายนี้ ต่อมาในช่วงประมาณคริสตกาลการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้แพร่กระจายสู่ประเทศอินเดีย และคาบสมุทรอินโดจีน ได้แก่ ประเทศไทย พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา และกระจายสู่อินโดนีเซีย

หลังจากนั้นตั้งแต่ช่วงประมาณศตวรรษที่ ๙ ถึงศตวรรษที่ ๑๔ ได้แพร่กระจายไปสู่ประเทศทางชายฝั่งตอนเหนือของทวีปอัฟริกา ประเทศสเปน และเกาะซิลี ประเทศอิตาลี ฝรั่งเศส สู่ทวีปอเมริกา

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่เมื่อใดไม่สามารถยืนยันได้ แต่พอสันนิษฐานได้ว่าคงกระทำกันมานานแล้ว อาจจะโดยคนไทยที่อพยพมาจากประเทศจีนได้นำไข่ไหมและพันธุ์หม่อนติดเข้ามาด้วย การเลี้ยงไหมในสมัยนั้นไม่ทำกันเป็นล่ำเป็นสัน นอกจากจะเลี้ยงไว้เพื่อทอเป็นเครื่องนุ่งห่มไว้ใช้เองเท่านั้น

แม้ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเกิดขึ้นเมื่อใด แต่ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ระหว่างการขุดค้นหาหลักฐานทางโบราณคดีครั้งใหญ่ของเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ได้พบหลักฐานที่เป็นผ้าของสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย เป็นการค้นพบโดยบังเอิญ คือได้พบเศษผ้าติดอยู่กับกำไลสำริด ผ้าที่พบครั้งนั้นคงมีอายุเท่ากับอายุกำไล คือประมาณ๒,๔๐๐–๒,๘๐๐ปีซึ่งอายุจริงของวิธีทำผ้าอาจมีมาก่อน แต่ไม่มีหลักฐานหลงเหลืออยู่ นอกจากที่บ้านเชียงแล้ว การขุดค้นพบหลักฐานเกี่ยวกับผ้าอื่นๆ จำนวนหนึ่งรวมทั้งไหมด้วย ที่บ้านนาดี จังหวัดอุดรธานี หลักฐานสำคัญที่พบคือด้ายที่ใช้เป็นสายของสร้อยคอ ใยปั่นเป็นเกลียวทำเป็นด้าย ผ้าเป็นผืนพบเพียงเศษๆและเส้นไหมซึ่งมีใยขนาดต่างๆกัน ใยหลายเส้นถูกทำให้แบนเหมือนเป็นไหมป่า แสดงว่ามีการใช้ผ้าไหมเป็นของพื้นเมืองในดินแดนแถบนี้มาช้านานแล้ว เพราะฉะนั้น จึงเป็นไปได้ทั้งสองทางว่า เมื่อมีการย้ายถิ่นฐานของผู้คน อาจนำวัฒนธรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมติดตัวมาด้วย และอาจเรียนรู้จากคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ก่อนแล้วในดินแดนภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ แต่การเลี้ยงไหมในสมัยโบราณคงไม่ได้ทำกันเป็นล่ำเป็นสันจนถึงกับเป็นสินค้า นอกจากจะเลี้ยงไหมไว้เพื่อทอเป็นเครื่องนุ่งห่มใช้ในครอบครัวเท่านั้น เพราะมีหลักฐานว่าสินค้าที่เรือสำเภาจีนบรรทุกมาค้าขายกับไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์มีผ้าแพรไหมรวมอยู่ในบัญชีสินค้า และในราชสำนักไทย เจ้านายทรงพัสตราภรณ์ที่ตัดจากผ้าไหมจีน รวมถึงผ้าไหมญี่ปุ่นและผ้าไหมอินเดียด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเส้นทางสายไหม เป็นเส้นทางของการเผยแพร่ไหมจากแหล่งกำเนิดไปสู่ภูมิภาคต่างๆทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วยและเป็นจุดกำเนิดให้มีการต่อเนื่องของการพัฒนาไหมไทยไปสู่ปวงชนชาวโลกจนเป็นที่ยอมรับของผลิตภัณฑ์ที่เรียกว่า "Thai Silk"

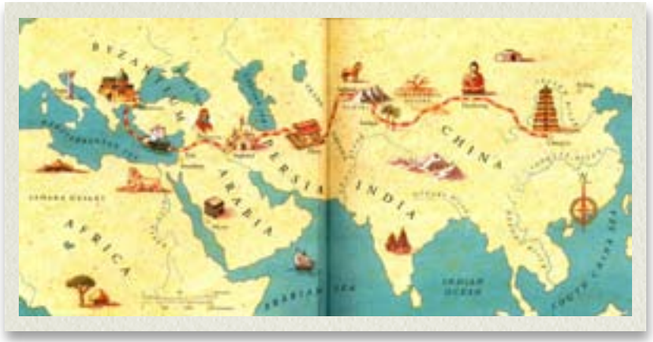

รัตนโกสินทร์...ยุคทองแห่งการพัฒนาหม่อนไหม

ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ถึง รัชกาลที่ ๔ ราษฎรมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพรองหลังว่างจากการทำนา แต่การเลี้ยงและการสาวไหมยังเป็นแบบโบราณ จึงทำให้ได้เส้นไหมหยาบและสั้น ใช้เป็นเส้นพุ่งได้อย่างเดียว ต้องสั่งซื้อเส้นยืนจากต่างประเทศ ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ นับเป็นยุคแห่งการฟื้นฟู ส่งเสริมพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม และทอผ้า

ปี พ.ศ. ๒๔๔๕ กระทรวงเกษตราธิการได้เชิญคณะผู้เชี่ยวชาญหม่อนไหมชาวญี่ปุ่นโดยมี นายคาเมทาโร โทยาม่า เป็นหัวหน้าคณะ ให้มาสร้างสถานีเลี้ยงไหม ณ ตำบลทุ่งศาลาแดง กรุงเทพฯ ทำการทดลองปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม เพื่อหาความรู้สำหรับใช้เป็นแนวทางพิจารณาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทย ส่วนด้านการสาวไหม รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ข้าหลวงในสมเด็จพระพันปีหลวง ฝึกหัดใช้เครื่องสาวไหมของญี่ปุ่นชนิดหมุนด้วยมือและใช้เท้าเหยียบ

ปี พ.ศ. ๒๔๔๖ รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “กรมช่างไหม” และ โปรดเกล้าฯให้พระราชโอรสที่เสด็จกลับจากอังกฤษ คือ พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม เป็นอธิบดีกรมช่างไหม ทำให้กิจการพัฒนาหม่อนไหมได้เจริญรุดหน้าขึ้น ที่ว่าการตั้งอยู่ที่ตำบลทุ่งศาลาแดง โดยกรมช่างไหมจะมีหน้าที่ดังนี้

๑.จัดการบำรุงพันธุ์ไหมใหม่ที่เลี้ยงอยู่แล้วให้ดีขึ้น

๒.แนะนำให้ราษฎรทำสวนหม่อนและเลี้ยงไหมตามแบบวิธีการอย่างใหม่

๓.ฝึกหัดให้ราษฎรสาวเส้นไหมตามวิธีใหม่ โดยใช้เครื่องสาวไหมชนิดสามัญของญี่ปุ่นที่ใช้หมุนด้วยมือหรือใช้เท้าเหยียบ

๔.แก้ไขเปลี่ยนแปลงเครื่องทอผ้าไหมให้ดีขึ้นและฝึกหัดราษฎรให้รู้จักการทอผ้าชนิดต่างๆที่นิยมใช้กันทั่วไป

ปี พ.ศ. ๒๔๔๗ งานกรมช่างไหมได้ขยายสู่ผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในภูมิภาค

ปี พ.ศ. ๒๔๔๘ กรมช่างไหมได้ตั้งสาขาขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่บุรีรัมย์เรียกว่า กองช่างไหมเมืองบุรีรัมย์

ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ – ๒๔๕๒ กรมช่างไหมได้ทดลองส่งเจ้าพนักงานชาวญี่ปุ่นออกไปสอนการทำสวนหม่อน การเลี้ยงไหม และการสาวไหม ตามวิธีสมัยใหม่ ซึ่งได้ทดลองแล้วพบว่าดีกว่าวิธีเก่าที่ราษฎรปฏิบัติกันอยู่ให้แก่ราษฎรในอำเภอพุทไธสง มณฑลนครราชสีมา

ด้วยเหตุสวรรคตแห่งองค์พระพุทธเจ้าหลวงและการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงษ์ กอปรกับเกิดการแพร่กระจายของโรคระบาดในหนอนไหมเป็นบริเวณกว้างอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ก่อความเสียหายอย่างใหญ่หลวงพสกนิกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสูญเสียกำลังใจจนยากจะดำเนินวิถีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อเลี้ยงชีพได้เช่นเดิม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบใหม่เพื่อผลิตผ้าไหมจึงหยุดชะงักลงและยุบเลิกกรมช่างไหมในที่สุด

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๘ ได้มีความพยายามอย่างมากจากภาครัฐเพื่อฟื้นฟูการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมโดยการจัดตั้งโรงงานสาวไหมขึ้นที่นครราชสีมา และกระทรวงเศรษฐการได้ซื้อเครื่องจักรจากอิตาลีขนาด ๔๘ อ่าง สาวได้เส้นไหมอ่างละ ๖๐๐ กรัมต่อ ๑๐ ชั่วโมง มีผู้ชำนาญการติดตั้งและสอนการเดินเครื่องจักรเป็นเวลา ๖ เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๐ และทดลองทำงานครั้งแรกเมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๔๘๖ แม้ในระยะนั้น มีรายงานว่ามีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมถึงสามแสนครัวเรือน แต่ในโรงงานนี้ต้องประสบปัญหาทางวัตถุดิบ เนื่องจากราษฎรไม่ชำนาญในการเลี้ยงไหมพันธุ์ต่างประเทศที่เหมาะสมจะใช้สาวโดยเครื่องจักรและช่างประจำโรงงานก็ไม่มีความชำนาญพอที่จะดัดแปลงเครื่องจักรให้สามารถสาวรังไหมพันธุ์พื้นเมืองได้ กิจการจึงกระทบกระเทือนมาจนเกิดสงครามเอเชียบูรพาขึ้นจึงต้องหยุดกิจการไป

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม คณะรัฐมนตรีมีมติให้จัดตั้งสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยรวมหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านหม่อนไหมทั้ง ๒ หน่วยงานเข้าด้วยกัน ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกลและพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงเห็นความสำคัญของอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมโดยทรงโปรดให้มีการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้กับเกษตรกรอย่างจริงจัง ตลอดจนส่งเสริมงานหัตถกรรมผ้าไหมเป็นรายได้เสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานชื่อสถาบันใหม่ว่า “สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๒ ตอนที่ ๖๕ ก หน้าที่ ๒๓ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ให้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการสนองพระราชดำริด้านหม่อนไหมให้เป็นไปอย่างมีระบบครบวงจร อนุรักษ์คุ้มครองพันธุ์ไหมโดยเฉพาะไหมไทยพันธุ์พื้นบ้านที่อยู่คู่แผ่นดินไทยมาโดยตลอด ส่งเสริมพัฒนาและดูแลเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้เจริญรุดหน้าในการประกอบอาชีพการทำไหม ธำรงไว้คู่สังคมไทยตลอดไป ทั้งนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

วันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ ณ เกษตรกลาง บางเขน กรุงเทพฯ

กรมหม่อนไหม...

พระราชดำริ...ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการขอยกฐานะสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ เป็นหน่วยงานระดับกรมเพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านหม่อนไหมได้อย่างเป็นระบบครบวงจร ตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

กรมหม่อนไหมได้รับการจัดตั้งขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีผลเป็นหน่วยงานตามกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ และวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๖ ตอนที่ ๙๘ ก หน้าที่ ๑๑๘ เรื่องการจัดตั้งกรมหม่อนไหม ให้เป็นส่วนราชการลำดับที่ ๑๔ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีภารกิจเกี่ยวกับหม่อนไหมทั้งระบบ โดยครอบคลุมถึงการพัฒนาพันธุ์ การอนุรักษ์และคุ้มครองพันธุกรรมหม่อนไหม การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานหม่อนไหม การส่งเสริมการสนับสนุน และการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านหม่อนไหม รวมทั้งการส่งเสริมเอกลักษณ์และการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับหม่อนไหม

พันธกิจ

๑. พัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์หม่อนไหม

๒. พัฒนาระบบการจัดการสินค้าหม่อนไหม และการตลาดอย่างเป็นระบบ

๓. อนุรักษ์และคุ้มครองพันธุกรรมหม่อนไหม นวัตกรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา

๔. ศึกษา วิจัย ทดลองและพัฒนาด้านหม่อนไหม

๕. ส่งเสริมและสนับสนุนสร้างระบบเครือข่าย และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต

เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๔
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินเปิดอาคารที่ทำการกรมหม่อนไหม

บรรณานุกรม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2545. Queen of silk. 119 หน้า

เฉลิมศรี ตุ่มมะ และศิริพร บุญชู. 2554. กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 44 หน้า

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายประเสริฐ โกศัลวิตร	อธิบดีกรมหม่อนไหม

คณะผู้จัดทำ

๑. นางอรทัย ศิลปนภาพร	รองอธิบดีกรมหม่อนไหม
๒. นางสาวศิริพร บุญชู	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
๓. นางสาวนิศานาถ เจือทอง	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
๔. นางสาวพิชญา เจริญสวัสดิ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

ผู้สนับสนุนข้อมูล

๑. นางสมหญิง ชูประยูร	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
๒. นางสาวเฉลิมศรี ตุ่มมะ	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

จัดรูปเล่ม

๑. นายสุรเดช ธีระกุล	นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ปฏิบัติการ
๒. นางสาวรดาชญา นาวานิมิตกุล	นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ปฏิบัติการ